

[Formanden.]

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Folketingsmand Foss, der er valgt som stedfortræder for folketingsmand Fibiger i dennes egenskab af medlem af det i § 2, stk. 6, i lov nr. 257 af 27. maj 1950 om omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer omhandlede landsnævn, har fremsat ønske om at blive fritaget for dette hverv. Under henvisning hertil anmoder ministeren for offentlige arbejder i skrivelse af 6. d. m. om, at der må blive valgt en ny stedfortræder for folketingsmand Fibiger for tiden indtil den 1. april 1958.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Indenrigsministeren (Carl Petersen): Jeg skal herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om ændring i lov om sygehusvæsenet.

På grund af den almindelige prisstigning, som også har givet sig udtryk i kommunernes udgifter til sygehusvæsenet, er de tilskud, som i henhold til sygehusloven af 1946 ydes fra den fælleskommunale udligningsfond til nedbringelse af kommunernes sygehusudgifter blevet forhøjet adskillige gange i det forløbne tidsrum. Ved den sidste forhøjelse i 1955 blev sygehuslovens tilskudssatser fastsat til 15 kr. 65 øre pr. indbygger og 8 kr. 10 øre pr. sygedag. Efter disse satser vil der tilkomme kommunerne et samlet tilskud fra udligningsfonden på ialt ca. 134 mill. kr. i finansåret 1956—57.

Der har imidlertid siden denne forhøjelse af tilskuddet fundet en yderligere betydelig stigning sted i kommunernes sygehusudgifter, og de kommunale organisationer har derfor rettet henvendelse til indenrigsministeriet om en ajourføring af tilskuddet. Regeringen har fundet det rimeligt, at der, som forholdene har udviklet sig, gennemføres en forhøjelse af tilskuddet for finansåret 1956—57.

Det lovforslag, jeg hermed fremsætter, går ud på, at indbyggertilskuddet forhøjes med 1 kr. 25 øre til 16 kr. 90 øre pr. indbygger og sygedagstilskuddet med 90 øre til 9 kr. pr. sygedag. Herefter vil kommunernes samlede tilskud fra udligningsfonden til nedbringelse af sygehusudgifterne i finans-

året 1956—57 udgøre ialt ca. 150 mill. kr., således at forslaget vil betyde en forhøjelse af tilskuddet på ialt ca. 16 mill. kr. Den foreslåede forhøjelse betyder, at tilskuddet for finansåret 1956—57 svarer til 60 pct. af kommunernes samlede tilskudsberettigede nettoudgifter i finansåret 1954—55. Ved beregningen af indbyggertilskuddet for finansåret 1956—57 vil — i overensstemmelse med den praksis, som blev fulgt i 1951 og 1946 — indbyggertallene fra den seneste folketælling i 1955 blive lagt til grund.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til velvillig og hurtig behandling i det høje folketing.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om at opfordre justitsministeren til at fremsætte forslag til en ny lov om biografvæsenets ordning [af Hanne Budtz m. fl.).

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 1791, fremsættelsen i tidenden sp. 3591).

Sagen sættes til forhandling.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Det ærede medlem fru Hanne Budtz har på en række medlemmers vegne fremsat forslag til folketingsbeslutning, hvorefter tinget skal opfordre justitsministeren til inden den 1. februar 1957 at fremsætte forslag til lov om biografvæsenets ordning, hvorved bevillingssystemet ophæves.

Den ærede ordfører for forslagsstillerne har i sin meget korte skriftlige fremsættelse begrundet denne opfordring med en henvisning til en i offentligheden fremkommet kritik af bevillingstildelingen i de enkelte tilfælde og af bevillingssystemet i det hele. Jeg forudsætter blankt, at det ærede medlem er ganske enig med mig i, at denne begrundelse i sig selv er meget tynd, og jeg afventer derfor med megen interesse, at det ærede medlem, når hun får ordet, nærmere vil begrunde, hvorfor det ærede medlem anser kritikken for berettiget. Det forekommer mig heller ikke at være en særlig dybtgående begrundelse for forslaget, når det ærede medlem i sin fremsættelse siger, at forslagsstillerne finder, at systemet har

[Justitsministeren.]

overlevet sig selv og derfor bør afskaffes; heller ikke dette er i sig selv en reel begrundelse.

Jeg vil gerne føje til, at det naturligvis heller ikke er nok, når jeg overfor det ærede medlem siger, at vi nu har haft dette system med visse i princippet uvæsentlige ændringer siden filmens fremkomst i Danmark ved århundredskiftet; men når jeg siger det, er det kun for at understrege, at det må være dem, som ønsker en ændring i systemet, der må påvise, at enten de hensyn, systemet vil tilgodese, ikke bør tilgodeses, eller at disse hensyn kan tilgodeses ligeså betryggende på anden måde.

Og hvad er det så for hensyn, systemet må antages at ville tilgodese? Jeg skal nævne nogle få af dem. Må jeg først nævne det, man kunne kalde filmens kulturelle funktion. Jeg ser ikke rettere, end at det er et hensyn, som bør tilgodeses, og jeg rejser det spørgsmål, om dette hensyn lader sig tilgodese på anden måde end gennem bevillingssystemet. Jeg rejser spørgsmålet på den måde, om det ikke er således, at en rimelig økonomisk basis for det enkelte biografteater må være en forudsætning for, at lederen ved valget af film kan tage hensyn til disses kunstneriske og kulturelle værdier. Jeg tillægger dette hensyn en afgørende betydning, men erkender, at det kan diskuteres.

Jeg nævner et andet hensyn, nemlig hensynet til at søge at holde biografernes billetpriser lavest muligt for publikum. Nu tilløjer jeg med det samme, at jeg i denne forbindelse naturligvis ser bort fra de særlige beskatningshensyn, som navnlig i øjeblikket medfører en meget betydelig forhøjelse af forlystelsesskatten; men har jeg ikke ret, når jeg siger, at kun gennem en fornuftig regulering af bevillingstildelingerne er det muligt at sikre biografene under eet de lavest mulige driftsudgifter og derigennem muligheden for at holde et lavt niveau for billetpriserne?

I denne forbindelse vil jeg gerne fremhæve, at bevillingssystemets regulering af biografernes indbyrdes konkurrence skaber grundlaget for en stærk og uafhængig biograforganisation, der vil være i stand til at modstå presset fra filmsudlejernes side for en opskrining af filmslejen. Jeg henleder i denne forbindelse det ærede medlems opmærksom-

hed på, at den igangværende amerikanske filmsblokade jo alene er rettet mod lande, der har opretholdt bevillingssystemet, nemlig Danmark, Holland og Norge, og hvor filmslejen er relativ lav. Den årlige udgift til leje af udenlandske film andrager her i landet ca. 15 mill. kr., og i øjeblikket udgør filmslejen ca. 30 pct. af nettobilletindtægten. Hvis vi svækker biograforganisationen og dermed åbner mulighed for en forhøjelse af den årlige leje for udenlandske film, optræder der også et valutarisk problem.

Endvidere vil jeg som et tredje hensyn nævne, at bevillingssystemet skaber mulighed for forevisning af oplysningsfilm, af kulturelle film og skolefilm. Man kan nemlig simpelthen i bevillingen gøre det til en betingelse, at der stilles lokaler til rådighed til disse formål, ligesom man i bevillingen kan stille betingelse om, at lokalerne skal stilles til rådighed for andre formål, man ønsker fremmet.

Som et fjerde hensyn vil jeg gerne nævne problemet om filmsfonden, og jeg rejser overfor det ærede medlem fru Hanne Budtz det spørgsmål, om det ærede medlem har overvejet, hvorvidt filmsfonden og filmsfondsafgiften kan bevares ved en overgang til fri næring, idet det ærede medlem må være fuldt opmærksom på, at et bortfald af filmsfondsafgiften får konsekvenser på en række områder. Jeg tænker på filmcentralen, på statens kortfilmsproduktion og på filmmuseet.

Det ærede medlem fru Hanne Budtz, som er forslagsstillernes ordfører, må tage stilling til alle disse spørgsmål.

Må jeg så iøvrigt sige, at det, der ud fra mit synspunkt først og fremmest taler mod at gå over til fri næring, er, at tidspunktet forekommer mig særdeles uheldigt valgt under den nuværende byggesituation. Det, der vil ske, hvis vi ophæver bevillingssystemet, er jo ikke, at det eksisterende monopol bortfalder. Sålænge byggesituationen er uforandret, bevares monopolet, men det bliver så et monopol for de personer og selskaber, der ejer biografejendommene, og her melder sig så spørgsmålet om beskyttelse af de nuværende bevillingshavere. Det ærede medlem ved jo lige så godt som jeg, at der er adskillige lejekontrakter, der indeholder klausul om, at ejeren, hvis en lovændring giver ham mulighed for selv at

[Justitsministeren.]

drive biografen, skal kunne opsigte bevillingshaveren med et fastsat varsel, og det spørgsmål rejser sig, om denne klausul lader sig tilsidesætte under den gældende lovgivning. Endvidere ved det ærede medlem, at der er en række lejemaal om biograflokaler indgået på tid, og spørgsmålet rejser sig her, om det er muligt at beskytte bevillingshaveren. Spørgsmålet er ikke uden betydning, al den stund ca. 190 af de nuværende ialt 459 biografer drives i fremmed ejendom. Hvilken beskyttelse har det ærede medlem tænkt sig at yde disse bevillingshavere?

Jeg er naturligvis meget vel klar over, at de bevillingshavere, der selv ejer den ejendom, hvori biograflokalerne er indrettet, kan være interesseret i afskaffelse af systemet under den herskende byggesituation. De får så den fulde monopolgevinst, og navnlig tror jeg, de er det, fordi jeg tror, de går ud fra, at filmsfondsafgiften ved systemets ophævelse vil bortfalde. Forholdet er i øjeblikket dette, at af de 459 biografer, der drives her i landet, svarer ca. 165 afgift til filmsfonden, og hvis man ophæver systemet, og ophæver filmsfondsafgiften, vil det sige, at indehaverne af disse 165 biografer vil få et meroverskud på 3½ mill. kr. årlig.

Lad mig videre pege på, at den frie næring, hvis vi kommer i en situation, hvor byggeforholdene er normale, uundgåelig må føre til kapitalspild, fordi der vil blive bygget urentable teatre.

Der må også rejses det principielle spørgsmål: Betyder den frie næring fri konkurrence? Tror det ærede medlem, at der i den nuværende monopollovgivning er regler stærke nok til at sikre, at den frie næring fører til fri konkurrence? Frygter det ærede medlem ikke ligesom jeg, at vi vil komme ud for et omfattende stråmandssystem, og frygter det ærede medlem ikke, at en sådan ordning med såkaldt fri næring, som ikke involverer fri konkurrence, i stigende grad vil føre til, at udbyttet af biografdriften her i landet går til udlandet? Må jeg her fremdrage de erfaringer, man har gjort i udlandet, og specielt nævne Sverige. Jeg ser således på det, at det, der er sket i Sverige, hvor man er gået bort fra bevillingssystemet, er, at man har erstattet en statslig kontrol med privatkontrol. Forholdet er dette, at der i Sverige er indgået en overenskomst

mellem filmsproducenter og biografejere, og ifølge denne overenskomst er der nedsat et nævn på 9 medlemmer, som i virkeligheden afgør, om der i Sverige må oprettes nye biografer, og om de bestående biografer må udvides. Det magtmiddel, nævnet råder over, er simpelthen at nægte biografer, der er oprettet eller udvidet mod dets vilje, adgang til at forevise svenske film. Der er ingen tvivl om, at kun enkelte storstadsteatre i Sverige vil kunne klare sig, hvis de er afskåret fra at vise svenske film, ligesom kun enkelte storstadsteatre i Danmark vil kunne klare sig, hvis de er afskåret fra at vise danske film.

Det er naturligvis rigtigt, at der i Sverige under dette system trods denne kontrol er fremkommet langt flere biografteatre, end tilfældet er i Danmark; der er vistnok 2 500 biografteatre i Sverige, men jeg vil dog pege på, at det er kun ca. 500 af disse, der har daglige filmsforevisninger. Det, der imidlertid for mig er det afgørende, når vi skal tale om erfaringerne i Sverige, er dette, at man der i realiteten har erstattet en statslig kontrol med en privatkontrol, og så kan man altid diskutere, hvad der er bedst.

Jeg kunne i og for sig fremføre mange andre argumenter mod den frie næring i den forstand, det ærede medlem tænker på, men skal kun nævne eet, jeg allerede har strejft, nemlig spørgsmålet om den indflydelse, udenlandsk kapital kan få på filmforevisningen her i landet, hvis vi giver slip på bevillingssystemet. Jeg beder det ærede medlem meget nøje overveje de konsekvenser, det ærede medlems standpunkt, hvis det gennemføres, kan medføre på dette område.

Det ærede medlem nævnte udtrykkelig i sin motivering den kritik, der har været af bevillingstildelingene, det, man med et, synes jeg, lidt smagløst udtryk har kaldt „biografлотteriet“. Jeg vil gerne gøre en enkelt bemærkning herom — naturligvis for at feje for min egen dør. Af de 31 tilsagn, som er givet i den tid, jeg har været justitsminister, har de 26 helt fulgt filmsrådet, det i virkeligheden meget alsidigt sammensatte filmsråd; i 2 tilfælde har jeg fulgt filmsrådet, dog således at rækkefølgen er ændret. 3 tilsagn er givet udenom filmsrådet, dog således at det ene følger et mindretal i filmsrådet, medens 2 tilsagn er givet helt

[Justitsministeren.]

udenom filmsrådet, nemlig hvor det drejede sig om kommunale bevillinger.

Specielt om kommunale bevillinger — som jo også er givet før min tid, naturligvis — vil jeg sige, at jeg ser således på det, at fordelingen ved at give en kommune en biografbevilling er, at man kan sikre sig, at kommunen anvender det af virksomheden udgåede overskud til fremme af kulturelle formål indenfor kommunens område. Jeg vil gerne nævne et enkelt eksempel herpå, nemlig den af Rødovre kommune drevne Islev Bio; det kan jeg gøre, så meget mere som bevillingen ikke er givet af mig. Tilsvaret er givet i 1948, og bevillingen er vistnok givet af min forgænger, det ærede medlem frk. Helga Pedersen. Om denne biografdrift vil jeg blot ganske kort sige, at overskuddet anvendes til kulturelle formål indenfor kommunens grænser, herunder til forskellige fonds; der er således dannet et fond til udsmykning af offentlige bygninger. Denne biograf er i virkeligheden blevet en art kulturcentrum i Rødovre kommune, den anvendes til en række formål af kulturel art, teaterforestillinger og meget andet. Mig forekommer det, at vi her nærmer os idealet af kommunal biografdrift.

Må jeg afsluttende sige, at jeg ser således på det, at det må være målet, når forholdene er blevet mere normale på byggeområdet, at søge kommissionsforslaget fra 1950 gennemført. Det er som tidligere kommissionsforslag udtryk for et kompromis, men det er stærkere kompromispræget end tidligere forslag; det balancerer mellem bevillingssystemet og den frie næring, om man vil, idet det bygger på det hovedprincip, at der under givne forudsætninger skal finde oplag af bevillinger sted. Der er klart, at dette forslag først lader sig gennemføre, når forholdene på byggeområdet er normaliserede. Endvidere indeholder forslaget et princip, som jeg tror kan vinde det ærede medlems tilslutning, nemlig en begrænsning i justitsministeriets frie bevillingstildeling. Jeg ville være interesseret i en forhandling om netop dette forslag, idet jeg dog gerne vil understrege, at jeg ikke ønsker at binde mig dertil i alle enkeltheder. Jeg forstår f. eks. ikke, hvorfor man i kommissionsudkastet er gået bort fra tanken om at tildele landsorganisationer biografbevillinger. Der

er stadig landsorganisationer, som jeg synes det ville være rimeligt at støtte med en biografbevilling.

På sagens nuværende stadium ville jeg anse det for rigtigst, at der blev nedsat et udvalg, som kunne drøfte den række af problemer, jeg har tilladt mig at pege på, og de problemer, som fra anden side måtte blive rejst.

Ordføreren for forslagstillerne (Hanne Budtz): Den højtærede justitsminister har ført sin argumentation imod det fremsatte forslag og har navnlig rettet en mængde spørgsmål til mig, som jeg skal forsøge at komme ind på i de bemærkninger, jeg har at gøre angående forslaget.

Det er jo rigtigt, som den højtærede justitsminister sagde, at vi har bygget på bevillingssystemet i mange år. Oprindeligt blev bevillingerne givet i form af enkelte polititilladelser for kort tid ad gangen, og jeg har forstået, at grunden til, at man gik over til at lovfæste bevillingssystemet, bl. a. var, at de betingelser, der stilledes for meddelelse af bevilling, ikke var ensartede. Det var naturligvis uheldigt, og det gav anledning til den første biograflov af 1922. Efter denne meddeltes bevilling for 3 år ad gangen. I 1927—28 blev der i rigsdagen fremsat et nyt lovforslag på dette område, hvori bevillingssystemet blev fastholdt; i dette forslag fandtes bestemmelser om beskyttelse af dansk filmsindustri, og dermed forelå en særlig begrundelse for at fastholde bevillingssystemet. I 1930 blev der nedsat et udvalg, som afgav en betænkning i 1932, der efterfulgtes af loven af 1933, og både denne og den nye biograflov af 13. april 1938 fastholdt bevillingssystemet.

Senest er der i 1947 blevet nedsat et udvalg med den opgave at undersøge alle de biografteatervæsenet og filmsproduktionen vedrørende spørgsmål. Dette udvalg afgav betænkning i 1950, og et flertal i udvalget fastholdt bevillingssystemet. Betænkningen indeholder det udkast til en ny lov om biografvæsenets ordning, som den højtærede minister omtalte.

Når der i dag fra venstres og konservativ side forelægges det høje folketing et forslag til beslutning om, at folketinget skal opfordre justitsministeren til at fremsætte et lovforslag om biografvæsenets ordning, hvor-

[Hanne Budtz.]

ved bevillingssystemet ophæves, siger det sig selv, at dette kræver en væsentlig begrundelse, en begrundelse, som den højtærede minister allerede har afæsket mig. Jeg konstaterer allerede nu med glæde, at jeg er enig med den højtærede minister i, at der bør nedsættes et udvalg, så det høje ting kan få lejlighed til under en udvalgsbehandling at drøfte sagen.

Både betænkningen af 1932, loven af 1933 og den seneste lov af 1938 følger altså bevillingssystemet, men de viser ved deres udformning, at man har måttet imødekomme forskellige synspunkter som følge af, at filmsbranchen har gennemgået en udvikling, at den kræver kapital og også må drives på forretningsmæssig basis. F. eks. har man udvidet bevillingsperioden til 5 år, den skal fornyes, og enkerens forhold er ligeledes taget i betragtning, først ved en mulighed for at lade dem overtage bevillingen, senere ved en pensionsordning. På den anden side udvides stadig afgifterne til betaling af statslige filmsformål — statens filmcentral, filmsråd og kulturfilm.

Censuren behøver jeg ikke at omtale nærmere; dens nødvendighed har altid været udenfor enhver diskussion som et middel, et nødvendigt middel, til at hindre fremvisning af underlødige film.

Hvad betænkningen af 1950 angår, vil jeg for det første fremhæve, at repræsentanter for venstre og det konservative folkeparti fremkom med en mindretalserklæring imod at fastholde bevillingssystemet, og det lovudkast, der foreligger i denne betænkning, imødekommer også synspunkter, som tilhængere af systemets ophævelse har, f. eks. dette, at der er for få biografer her i landet.

Når man nu skal ind på den argumentation, der kan føres for og imod bevillingssystemet, vil jeg finde det rigtigst for det første at klargøre, at grunden til vort forslags fremsættelse ikke er et hensyn til de nuværende bevillingshavere og biografere. Det er en kendt sag, at mange bevillingshavere holder på beskyttelsen og på det nuværende monopol, medens andre derimod ønsker en helt fri næring. Efter min mening må hovedsynspunktet være: Hvad er bedst for og hvad foretrækker befolkningen, forbrugerne, publikum?

Betænkningen fra 1950 henviser i sin argumentation til betænkningen af 1932, og — som den højtærede minister også var inde på — hovedsynspunktet har altid været, at det netop var det kulturelle og kunstneriske niveau, man ville forsøge at højne mest muligt ved at bevare bevillingssystemet. Det siges, at kun derigennem, altså bevillingssystemet, kan man sikre et vist kulturelt og kunstnerisk niveau; filmen kan ikke sammenlignes med en almindelig næringsgren, det er en faktor, som ved sin udbredelse mere end nogen anden produktionsform beskæftiger publikums fantasi og påvirker dets tankegang, særlig ungdommens. Derved bliver filmen en kulturel faktor, hvis betydning er stadig stigende.

Ja, det lyder meget besnærende, navnlig dette med det kunstneriske niveau, men efter min mening er der meget af en frase i dette. Man behøver bare at se på de faktiske forhold her i Danmark sammenlignet med andre lande. Ligger det danske filmsniveau højere end i de filmsmæssigt frie lande? Efter min mening gør det det ikke. Ser man på forholdene alene indenfor Danmarks grænser, kan man bare spørge: Hvor mange lødige film vises der året rundt i forhold til det samlede antal film? Og for at sige det helt ærligt: Hvor mange kunstnerisk værdifulde film vil publikum se? Det er nu engang i filmsbranchen som i andre brancher efterspørgslen, der er det afgørende. Mange biografere vil gerne udelukkende vise gode og lødige film, men i meget få teatre er der publikum udelukkende dertil, i de fleste ikke; og en biografere må nu engang også se på sit driftsregnskab. Selv de bevillingshavere, der er udvalgt som særlige repræsentanter for kunst, kultur og oplysning, må nu engang vise, hvad publikum ønsker at se. Jeg mener dermed slet ikke, at man er nødt til at vise eller bør vise underlødige film — de underlødige film standses jo i øvrigt også af censuren — men jeg mener, at der er publikum til forskellige slags film, både de højt kunstneriske, de jævne, de underholdende og de spændende; og jeg mener, at vi i bedømmelsen af hele denne sag bør være realitetsbetonede og gå ud fra det, der skulle være formålet: betjening af filmpublikummet. For der er ingen, der skal få mig til at tro, at folk foretrækker dårlige film, eller at der

[Hanne Budtz.]

ville blive produceret eller fremvist film i et andet forhold end i dag, selvom bevillingssystemet i Danmark blev ophævet.

Jeg synes dernæst, at der ligger noget kedeligt i dette formynderskab, at det er staten eller administrationen, der — om de i det hele taget kunne — skulle bestemme, hvilke film den danske befolkning skal se. Det kan den danske administration nemlig heller ikke, for sandheden omkring den kulturelle standard er jo, at der er to andre faktorer, der bestemmer, hvilke film vi skal se: for det første naturligvis filmsproducenterne — det er jo dem, der skaber filmene — og for det andet filmsudlejerne, der er det betydningsfulde mellemlid. Biografejernes rolle er derfor alene at vælge mellem de eksisterende film.

Når det videre siges, at film beskæftiger publikums fantasi og tankegang, og man i samme åndedræt hævder, at derfor må det ikke være frie økonomiske faktorer, der gør sig gældende, men derimod uddeling af bevillinger til af ministeriet bestemte personer eller organisationer — ja, så synes jeg vi er inde på en højst ubehagelig tankegang, formynderskabet fra statens side, men så sandelig også på tanken om muligheden for at gøre uddelingen til en politisk magtfaktor. Når man er enig om — som det siges i betænkningen — at der kan ske, og at der sker en vældig påvirkning af folks tankegang, er man jo dermed ikke alene inde på spørgsmålet om brug af denne påvirkning, men også på problemet om, hvad dag der kan ske misbrug af den. Uanset om det er en regering, der er præget af socialistisk eller af borgerlig tankegang, er det en urimelighed, at uddelingen af sådanne påvirkningsmidler sker som den begunstigelse, det nu engang er under bevillingssystemet.

Hvem er det så, der efter den gældende lov kan få og faktisk får bevilling? Det er enten enkeltpersoner, kommuner eller organisationer — som også den højtærede minister var inde på. Det udvalg, der sidst afgav betænkning, kom til det resultat, at i en fremtidig lovgivning skulle organisationer ikke mere komme i betragtning, derimod stadig kommuner. Det er en efter min mening ejendommelig slutning, som jo er et af de mærkelige resultater af bevillingssystemet.

Jeg kan ikke forlige mig med den tankegang, at en kommune optræder som ansøger til en bevilling i konkurrence med skatteborgere, måske oven i købet med branchekyndige. Jeg har set et eksempel på, at driften af en biograf efter kommunens overtagelse af den blev betydeligt forringet. Der kræves nu engang fagkundskab for at kunne drive en biograf. At der så i et enkelt tilfælde er givet en kommune bevilling, hvor der ikke har været andre ansøgere, er der ikke noget at sige til, men det er altså et resultat af systemet. Lad mig tilføje, at mig bekendt er det kun socialdemokratiske kommuner, der hidtil har benyttet sig af muligheden for at drive biograf. En af begrundelserne for at give biografbevilling til en kommune, hvori der skulle bygges en ny biograf, har i den sidste tid været, at kun en kommune er i stand til at rejse den store kapital, der efterhånden kræves dertil, og det synes jeg er en noget ejendommelig begrundelse. For hvem er kommunen? Det er skatteborgerne, og det er ikke sikkert, at skatteborgerne ønsker deres penge investeret netop i en biograf, selvom den kan have det kulturelle formål, som ministeren nævnte. Det er netop udtryk for grundforskellen i vore politiske synspunkter: om det offentlige skal tage sig af den slags, eller det ikke skal det.

Hvad angår organisationerne, glæder det mig, at ministeren er enig med mig i det synspunkt, at landsomfattende organisationer stadig under det gældende system skal have en mulighed for at få en biografbevilling. Jeg kan ikke se, at der er noget urigtigt i at give bevilling til f. eks. en afholdsorganisation eller en svagbørnskoloni. Derimod kan jeg ikke finde det rimeligt, at en socialdemokratisk minister tildeler bevillinger til AOF. Jeg ved, at det efter den nye lovs gennemførelse kun er een bevilling, der er givet til landsorganisationen; før den tid var der givet 2 bevillinger til lokalafdelinger, men det vakte også en storm af protester og medførte en forespørgsel i landstinget af landstingsmand H. C. Andersen til daværende justitsminister Steincke. Man ser da heller ikke bevillinger givet hverken til FOF eller LOF. Ser man på fortegnelsen over, hvilke bevillingshavere af denne art der er, ser man, at der endvidere er Arbejdernes Fællesorganisation, som har 3 bevillinger, Arbejdernes Forsamlingsbyg-

[Hanne Budtz.]

ninger, der har 2, og forøvrigt 2 håndværkerforeninger og Esbjerg Arbejderhøjskole, der hver har 1 bevilling. Endvidere er der givet tilsagn til Arte. Jeg står ganske uforstående overfor, at kolonihaveforbundet skal have en bevilling.

Om enkeltpersoners bevillinger har der også i adskillige tilfælde stået strid, en strid, der nødvendigvis må fremkomme under systemet. Der kræves efter den gældende lov, at bevillingshaveren har både forretningsmæssig og kunstnerisk indsigt. Begge krav er rimelige, men hvor ofte — kan man spørge sig selv — er de forenet? Med hvor stor sympati man end ser på de enkeltpersoner, der modtager bevillingerne — og jeg vil gerne bemærke, at det er helt i sin orden under det gældende system — så er de jo ofte et bevis på systemets urimelighed.

Jeg mener også, at udfra mange synspunkter er det ofte urimeligt, at en biografvejers børn ikke kan fortsætte hans eller hendes forretning. Jeg kender udmærket den højtærede justitsministers negative stilling til spørgsmålet arv, som vi har haft lejlighed til at drøfte i forbindelse med forskellige lovforslag, men det er en sag, der spiller en stor rolle for store dele af befolkningen. Ude i forretningslivet — og jeg vil hævde, at biografvæsenet foruden at være et kulturelt spørgsmål også et forretnings-spørgsmål — går det ofte sådan, at en person er villig til at risikere og investere hele sin disponible og opsparede kapital, når han blot er sikker på, at hans indsats kommer hans efterkommere tilgode. I forretningsverdenen er det nu engang sådan, at opsparring er ensbetydende med investering, at opsparringen altså giver sig udtryk bl. a. i en goodwill, og alt dette ønsker man ikke at risikere indenfor et system, der trods alt er et lovfæstet 5 års tillidsforhold, og hvor det efter ens død måske bliver kommunen, en institution eller en fremmed person, der kommer til at nyde godt af ens indsats.

Man kan heroverfor sige, at en bevillingshaver har rimelige indtægter; han ved, hvad

han går ind til, men under den gældende lov er der nu engang urimeligheder, som gør en ændring påkrævet.

Hvis bevillingssystemet ophæves, siger man, vil der blive en anden form for monopol; produktionsselskaber eller udenlandsk kapital vil danne trusters. Det mener jeg kan imødegås ved dertil sigtende lovbestemmelser, som det også er foreslået i den sidste betænkningens lovudkast. Mit parti ønsker ikke, at der skal dannes monopoler eller trusters. Vi er netop modstandere af det nugældende monopol, og jeg kan ikke se, at der skulle være noget i vejen for at anvende vor nye monopollov på dette område. Vi har ikke spor imod en lovbestemmelse svarende til udkastets § 4, hvor man søger at imødegå disse betænkeligheder, men jeg kan ikke undlade den sidebemærkning, at vi herhjemme synes at være utroligt bange for, som det siges i betænkningen, „påvirkning fra udlandet“. Det kan vi vitterligt ikke blive fri for, så længe folk i det hele taget vil se film, og vi ser jo mange storartede udenlandske film; herhjemme er vi ikke forvænt med instruktører af Carl Th. Dreyers format. Det er rigtigt, som den højtærede minister siger, at administrationen har indfyldelse på lejespørgsmålet og derved gør billetpriserne billigere, men det medfører til gengæld, at der er visse film af betydning, man gerne ville se, men ikke får at se, f. eks. „Borte med blæsten“, som fæg udenom Danmark.

En sidebemærkning om den fremmede kapital. Vi sukker her i landet på mange områder efter kapital til investering i produktionen. Hvis den udenlandske investering kunne holdes indenfor et begrænset område, kan jeg ikke se, at det ville være nogen stor ulykke, om der blev frigjort kapital til anden investering i produktionen.

Tilhængerne af bevillingssystemet går meget smukt ud fra bevillingshavernes uhyre ideelle indstilling til deres opgave. Men den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne citere følgende fra betænkningen af 1932, side 54:

[Hanne Budtz.]

„Anderledes med bevillingshaverne. Her er betingelserne for skabelsen af en ensartet, selvstændig, gennem monolet økonomisk sikret gruppe af personer, fri for påvirkning fra udlandet. Bliver det folk af den rette støbning, vil deres interesse for filmens ideelle sider være vågen, og de vil sætte en ære i, at deres virksomhed viser så lodige film som muligt. De er i anderledes direkte berøring med publikum end udlejerne og vil føle sig kaldede til at skaffe dette det bedst mulige, som markedet frembyder. Den opfattelse, som underkender disse betragtninger, er i virkeligheden udtryk for en svigtende psykologisk vurdering.“

Jeg tvivler ikke om, at bevillingshaverne gerne vil vise noget godt, men jeg tror, at betænkningen med dette ordvalg er meget højt oppe. Vi må se at komme ned på jorden og erkende, at skal biograferne gå rundt, må der vises film, som er udtryk for betjening af publikum.

Den nuværende monopolstilling sikrer, som den højtærede minister også var inde på, bevillingshaveren økonomisk, og derved ydes der publikum bedre service, siger tilhængerne af bevillinger. Jeg mener, at en større mulighed for konkurrence, end der nu er, kun kan give bedre service. Jeg mener, at et friere system ville give større tillid hos låneinstitutterne, for så ville man være overbevist om, at det var branchekyndige folk, der kom til, og ikke folk uden nogen form for egenkapital.

Den højtærede minister var inde på, at forholdene i andre lande, hvor man har fri næring, ikke er ideelle. Det er interessant at se, at Danmark, Norge og Sverige har vidt forskellige systemer. Man kan naturligvis drive biograf under hvert af de tre systemer; spørgsmålet er blot, hvad der er det mest hensigtsmæssige. Sverige har betydelig flere biografer og flere siddepladser pr. indbygger end Danmark, nemlig 1 plads pr. 11 indbyggere, medens Danmark har 1 plads pr. ca. 30 indbyggere. I England har man en ordning, som jeg i og for sig finder tiltalende. Der kræves opfyldt visse betingelser for at kunne modtage en bevilling, det er muligvis ret strenge betingelser, men når man opfylder dem, har man til gengæld krav på at få en bevilling.

Jeg beder den højtærede minister bemærke, at vi forslagsstillere egentlig ikke har brugt udtrykket „fri næring“. Det er klart, at det er et stort og vanskeligt område at behandle, men der skulle være mulighed for ved en udvalgsbehandling at finde frem til en fornuftig løsning, hvorved det nuværende bevillingssystem ophæves.

Set ud fra den enkelte bevillingshavers synspunkt er det naturligvis overordentlig behageligt at få en bevilling; men jeg mener, at det er publikums interesse, man skal se på, og det må vist erkendes, at der i de biografmæssigt frie lande er et betydeligt større udvalg af film.

De store tekniske nyheder på filmens område kræver stadig større kapital. Man ved, at det under det gældende system kan være vanskeligt at skaffe denne kapital, og det er forståeligt, så længe man ikke, som jeg sagde før, er sikker på, at der er branchekundskab og egenkapital tilstede.

Den højtærede minister var inde på den vanskelige byggesituation. Det er klart, at den vanskeliggør en løsning, men det er mig dog bekendt, at der findes folk med opsparat kapital og med kendskab til branchen, der vil være i stand til at låne til byggeri og vil kunne investere også i en nyoprettet biograf. Jeg gør opmærksom på, at det jo ikke er meningen, at dette spørgsmål skal løses på en eller to dage; der skal træffes en ordning på længere sigt, og bygge vanskelighederne skulle da ikke vare evigt.

Jeg vil gerne sammenfatte mine bemærkninger således. Vor biografdrift blev fra 1922 indrettet som et bevillingssystem; det var et nyt område indenfor underholdningsbranchen, og det var vel ikke urimeligt forsøgsvis at anvende bevillingssystemet. De senere love og betænkninger har måttet vise imødekomme overfor den uhyre udvikling indenfor dette område. Der kan fremføres argumenter for at bevare systemet, men altså efter min mening overvejende argumenter imod, d.v.s. for at ophæve det. Ja, det er endog muligt — det vil tiden vise — at vi i Danmark netop har gjort den helt rigtige begyndelse. Nu må vi imidlertid erkende, at tiden er løbet fra bevillingssystemet, men vi har måske i dette bevillingssystem en nyttig basis for overgang til et andet system, der giver den kvalificerede mulighed for at drive biograf, når

[Hanne Budtz.]

de nærmere fastsatte betingelser er opfyldt. Vi har jo nu et grundlag, så vi kan overskue, hvad det er vi skal tage os i agt for ved en ny lovgivning. Det er et grundlag, som ikke alle lande har.

Den højtærede justitsminister har henvist til forholdene i Sverige, og hertil vil jeg svare, at vi kender farerne og kan forsøge at imødegå dem ved vor lovgivning. Jeg er forberedt på at høre den indvending, at selv sådanne lovbestemmelser kan omgås, men det er da klart, at enhver lov kan omgås, og det er mig bekendt, at også mange af bestemmelserne under det nuværende bevillingssystem kan omgås. Vi har faktisk stråmænd på mange områder, og i et enkelt tilfælde er stråmandssystemet ved at udarte til en vis trustdannelse. Sådan noget kan ske under enhver lov, men vi har jo vore domstole til at påse, at der ikke sker lovovertrædelser, og jeg har megen tillid til de danske domstole. De skal stå som et værn også på dette område.

Endelig bemærker jeg, at der i tilfælde af bevillingssystemets bortfald som en selvfølge må gives varsomme og rimelige overgangsbestemmelser. Det ville være urimeligt at ramme de ældre bevillingshavere for ikke at tale om de mange, der som enker driver mandens biograf videre.

Det er alene det rent principielle spørgsmål: bevilling eller ikke-bevilling, som forslagstillerne har sat til debat her ved denne lejlighed. Der er af den højtærede minister rettet forskellige spørgsmål til mig, som jeg ikke kan besvare i dag, men som jeg mener, vi kan se på i udvalget. Jeg mener ikke, at en nyordning skulle hindre en rimelig adgang for skoler til at se oplysende og belærende film, og de andre spørgsmål om filmråd, filmcentralen for ikke at tale om filmfonden mener jeg ikke hører hjemme under denne rent principielle debat. Dem kan vi vende tilbage til i udvalget.

Hermed anbefaler jeg forslaget til velvillig behandling.

Kolbjørn: Da mit partis ordfører er forhindret i at være tilstede, skal jeg gøre nogle bemærkninger til det foreliggende forslag. Biografloven af 13. april 1938 har nu været gældende i 18 år, længere end nogen tidligere lov på dette område. I disse år er

der indhøstet en række erfaringer. Der er sket en teknisk udvikling, som for de større biografer har betydet nye kostbare installationer. Vi oplever i øjeblikket en konflikt om filmslejen, som har medført, at en række hidtidige hovedleverandører har indstillet leverancen af film til Danmark. Der er således en række problemer vedrørende biografvæsenet, som kan give anledning til overvejelser af ordningen på dette felt.

Jeg mener dog, at en lovrevision må afvente en lettelse i byggesituationen. Så længe denne er så spændt, vil uanset alle formelle bestræbelser de eksisterende biografteatre have en monopolstilling. Jeg kan i denne forbindelse nævne, at der alene i Københavns kommune er uddelt 4 biografbevillinger, som det på grund af byggesituationen ikke har været muligt at udnytte. De tre af disse er uddelt for op imod 10 år siden, og det er mig bekendt, at i hvert fald et par af bevillingshaverne har udfoldet meget energiske anstrengelser for at komme i gang og har forhandlet om det ene projekt efter det andet. Vi mener altså, at tiden endnu ikke er inde til en lovrevision, men vi er villige til at drøfte det fremsatte forslag i et udvalg.

Vi er imidlertid ikke enige med forslagstillerne i, at man bør forlade det grundlag, som den danske lovgivning hidtil har hvilet på. Vi er af den opfattelse, at bevillingssystemet har virket i retning af at sikre de danske biografer imod afhængighed af de store udenlandske selskaber og bevare forholdsvis lave billetpriser. Erfaringerne fra andre lande synes også at vise, at ophævelse af bevillingssystemet ikke vil garantere fri næring i betydningen af uafhængige, selvstændigt disponerende biografere, men vil betyde kapitalstærke filmsproducenters og biografkæders dominans. Jeg kan i så henseende tiltræde den højtærede justitsministers betragtninger.

Vi kan formentlig i det kommende udvalg drøfte enkeltheder og måske også de eksempler, som den ærede ordfører for forslagstillerne fremførte og kritiserede, på udnyttelse af lovens adgang til at uddele bevillinger til landsorganisationer af samfundsnyttig og folkeopdragende karakter og kommuner. Den ærede ordfører nævnte, at Arbejdernes Oplysningsforbund og nogle af dets afdelinger i en årrække har haft

[Kolbjørn.]

biografbevilling, men anførte, at FOF, Folkeligt Oplysningsforbund, ikke har kunnet opnå en sådan bevilling. Jeg vil gerne i den anledning spørge den ærede ordfører: Har Folkeligt Oplysningsforbund søgt en sådan bevilling?

Når dernæst den ærede ordfører for forslagsstillerne anførte, at det vist kun var socialdemokratiske kommuner, der har søgt biografbevilling og drevet biograf, vil jeg tillade mig at henvide til, at Holte kommune i en årrække har drevet en biograf under et afgjort ikke-socialdemokratisk styre.

Helga Pedersen: Før jeg fremsætter mine bemærkninger til det foreliggende forslag, vil jeg gerne takke den højtærede justitsminister for hans tilsagn om at medvirke til en forhandling i det udvalg, der antagelig vil blive nedsat til sagens videre behandling. Jeg er sikker på, at vi derved når frem til et rimeligt resultat på dette meget vigtige område.

I folketingsudvalgets betænkning vedrørende den første biograflov af 1922 hedder det, at hovedformålet med denne lovgivning var at

„nå frem til, at der kun forevises film, der kan virke forædlende og belærende på publikum, særlig ungdommen“.

Slige høje mål tør vel ingen sætte sig i dag. Vi må erkende, at vi står overfor løsningen af et praktisk problem, der vel indebærer kulturelle og opdragelsesmæssige interesser, men også er under indflydelse af stærke økonomiske og erhvervs-mæssige interesser, ligesom propagandistiske, politiske og muligvis endnu flere hensyn spiller ind. Det er derfor ikke at undre sig over, at de respektive partiers standpunkttagen i tidens løb, også når hensyn tages til den betydelige udvikling, vi har set i filmsverdenen, er undergået adskillige forandringer.

Hvad mit parti angår, vedkender vi os gerne vort ansvar for bevillingssystemets indførelse i 1922. Som forholdene var dengang, var det nødvendigt at få skabt orden og ensartethed i administrationen vedrørende biografnæringen landet over, og det var rimeligt, at man lod staten have et vist indseende med den udvikling, man allerede da anede man stod overfor, men vi har i årenes løb stadig fastholdt, at der indenfor

de givne rammer, ligesom på andre områder af erhvervslivet, skulle være plads for den enkeltes dygtighed og initiativ. Et udslag heraf er, at mit partis principielle standpunkt har været, at kun enkeltpersoner burde have bevilling til biografdrift.

Loven af 1938 åbnede mulighed for langt videre statsindgreb end tidligere love. Venstre fremsatte derfor under lovforslagets behandling i folketinget et selvstændigt forslag om fri næring til biografteaterdrift forbundet med sådanne bestemmelser, at kapitaldannelser eller truste ikke kom til at beherske erhvervet.

Når der i dag i vide kredse fortsat hersker utilfredshed med bevillingssystemet, tror jeg personlig ikke, det skyldes frygt for statsdrift eller socialisering af biografvæsenet eller noget i den retning. Jeg ser væk fra de trods alt få kommunale bevillinger, der i tidens løb er givet. Kritikken mod bevillingssystemet i dag er efter min mening, at det forekommer at virke vilkårligt, d.v.s. som en tilfældig begunstigelse af en person eller institution, og hertil følger sig den kritik, at bevillingssystemet åbner mulighed for politisk misbrug. Det er en god gammel vittighed, som også den højtærede minister var inde på, at biografbevillingssystemet administreres i justitsministeriets lotterikontor, og selvom jeg som tidligere minister ved, at kendsgernerne vedrørende de enkelte bevillinger ikke altid er kendt for dem, der kritiserer bevillingsmeddelelsen, forstår jeg godt, at der kommer kritik. Som regel er der for mange kvalificerede ansøgere og for få ledige bevillinger. Det var derfor med god grund, minister Rytter i 1922 kunne sige til den radikale ordfører, Edvard Brandes, under forhandlingerne i landstinget (landstingets forhandlinger 1921—22, sp. 1070):

„Hvis jeg havde en uven, ville jeg benytte lovens § 1 til at bemyndige ham til at uddele bevillinger i de to første år. Derved ville han sikkert opnå at blive den mest upopulære mand her i landet og aldrig mere opnå genvalg til rigsdagen.“

Så slemt gik det nu ikke mig, og jeg håber heller ikke den vanskæbne rammer den højtærede justitsminister, men enhver minister har måttet erkende, at noget er der om det. De er alle blevet kritiseret i diverse enkelte bevillingssager, og grunden, tror jeg,

[Helga Pedersen.]

er den, at det er en håbløs opgave at administrere bevillingssystemet tilfredsstillende. Også derfor skal det kun bevares, hvis stærke grunde taler derfor.

Jeg skal iøvrigt ikke sige mange ord om lovens administration. På adskillige punkter er jeg enig med den højtærede minister. Det gælder hans syn på spørgsmålet om at arve bevillinger. Det gælder også spørgsmålet, om man med rimelighed kan tildele en institution en bevilling. Derimod er jeg ikke enig i, at man bør tildele kommuner bevillinger. Jeg mindes ikke, at jeg har gjort det; hvis det er sket, har der nok foreligget et tidligere bindende tilsagn derom. Men jeg er enig i, at byggesituationen her i landet har været til hinder for at udbygge det gældende system således, som man havde tænkt sig det, da udvalget i 1950 afgav betænkning. På en måde kan man altså sige, at helt fair play til at vise sin eksistensberettigelse har man ikke givet bevillingssystemet i de senere år. Alligevel tror jeg, tiden er inde til at ophæve det uden yderligere at afvente, hvad byggesituationens lettelse vil betyde.

Mit parti må holde for, at det grundlæggende princip for erhvervslivet i Danmark er næringsfriheden, og at indskrænkninger heri må have stærke og gode grunde. Her står vi ved det afgørende for mit partis synspunkt i denne sag. For det første: de grunde, der hidtil har været anført imod fri næring på biografvæsenets område, holder ikke i dag. For det andet: de argumenter, der bringes frem for at bevise bevillingssystemets overlegenhed, er faldet til jorden med udviklingen. For det tredje: stærke grunde taler efter vor mening i dag positivt for at indføre fri næring. Et par af dem har jeg allerede nævnt, nemlig vilkårlighedsbetragtningen og faren for politisk udnyttelse, og jeg kunne tilføje biografteaterejerens svigtende interesse for at anbringe kapital, når han ikke ved, hvem der skal være hans efterfølger. Jeg skal uddybe disse betragtninger lidt nærmere.

I den grundige undersøgelse af problemet i betænkningen af 1932 fremhæves, at fri næring vil skabe en urimelig forøgelse af biografteatrenes antal og medføre forarmelse af det store flertal af biografere og et betydeligt kapitalpild, der atter vil medføre

foringelse af publikumsbetjeningen både med hensyn til filmsvalg og lokaleforhold. For disse påstande mangler i hvert fald i dag ethvert bevis. I Statistisk Årbog for 1955 finder vi på side 401 en fortegnelse over biografteatre i forskellige lande. Vi læser, at pr. 1000 indbyggere findes der i Holland 23 pladser, i Danmark 33, i England 84, i Belgien 92, på New Zealand 136 og i Australien 139. Man kan ikke af disse oplysninger udlede noget som helst om bevillingssystemets overlegenhed fremfor fri næring. Hvor mange teatre et land har, afgøres efter folkets behov derfor, efter udbudet af andre forlystelser, efter folkets udvikling og hele indstilling, eventuelt dets religiøsitet, dets erhvervsmæssige forhold o. s. v.

Det er blevet sagt, at fri næring ville betyde et samfundsøkonomisk tab derved, at udbyttet af teaterdriften fortrinsvis ville gå til udlandet. Denne påstand holder heller ikke. Ved passende lovbestemmelser om filmsleje, forlystelsesafgift, eventuelt om valutaforhold, må man kunne værgе sig herimod på dette som på andre områder. Man har, som den højtærede minister omtalte, hævdet, at udenlandsk kapital ville komme til at beherske teaternæringen her i landet, hvis vi forlader bevillingssystemet. Jeg tror, det er rigtigt, at udenlandsk kapital vil søge hertil, men bevillingssystemet har vel egentlig ikke hindret udenlandsk kapitalindflydelse, og i de senere år har vi på andre områder her i landet ikke stillet os afvisende overfor en lille tilførsel af fremmed kapital.

Man har betvivlet, at der under fri næring i biografvæsenet overhovedet kan tales om fri konkurrence, hvad også den højtærede minister var inde på. Vi ved f. eks. fra USA, at konkurrencen i filmsverdenen er meget hård, men den findes dog. Vi må regne med, at navnlig amerikansk kapital vil søge at gøre sig gældende. Det ser vi i Frankrig, og det ser vi i andre europæiske lande med fri næring, men vi ved ikke, om vore filmsforevisninger derfor bliver ringere, og vi er, tror jeg, gennem trust- og monopollovgivningen i stand til at sætte grænsen. Det spørgsmål må vi naturligvis undersøge nærmere i det udvalg, der kommer.

Biografejernes filmsvalg hævdes af den frie nærings modstandere at ville blive dikteret udelukkende ud fra udbyttmæssige betragtninger. Jeg tror, dette pres er nogenlunde

[Høiga Pedersen.]

ens ved fri næring og ved bevilling. I begge tilfælde vil biograftejererne søge at finde en balance mellem det lødige, det kunstnerisk værdifulde, det kulturelle, det underholdende, det tillokkende, som falder i publikums smag, således at han kan sælge sine varer til de flest mulige personer.

Når vi har studeret biograftejerforhold herhjemme, har vi haft opmærksomheden henvendt ikke alene på Sverige, som er blevet nævnt tidligere i dag, men også på Schweiz som et lille europæisk land, der særlig havde interesse for os. Jeg synes også, det er interessant i dag at sammenholde de oplysninger, der findes i de forskellige betænkninger. I 1932-betænkningen får vi at vide, at Schweiz havde et bevillingssystem. Jeg tvivler på, at det var rigtigt; senere hører vi i alt fald intet om det. I 1937-betænkningen fortælles det, at forholdene i Schweiz er meget betænkelige; man har fri næring, men det går derefter. En lovgivning om statsforanstaltninger er på trapperne, og, som det siges, hvis jeg må citere: „den alene kan hjælpe“. Men ifølge 1950-betænkningen er man ikke kommet et skridt videre. Det vil altså sige, at her, 12—13 år efter, har Schweiz stadig fri næring på biografvæsenets område, og man kan ikke ganske frigøre sig for det indtryk, at de penne, der har skrevet betænkningerne og udvalgt materialet dertil, har været lidt bevillingsvenlige.

Jeg skal så sige et par ord om de påståede fordele ved bevillingssystemet. Dets tilhængere har fremhævet dets nødvendighed for at sikre filmens funktion som kulturfaktor. Ved at udvælge de bedst egnede bevillingshavere skulle standarden fastholdes. Ved at sikre dem gode kår — og man erkender, at bevillingen er et monopol, der skaber fornøden økonomisk basis herfor — kunne der skabes en garanti for, at filmsvalget sker efter filmens kunstneriske og kulturelle værdi. Rent bortset fra det principielt betænkelige ved at lade staten skabe monopoler tror jeg ikke, det behøver nærmere påvisning; at filmstandarden her i landet ikke er højere end i lande med fri næring, og eksempler på, at egnede bevillingshavere ikke har formået at hævde den standard, pågældende utvivlsomt ønskede, kender vi også. Hvad den højtærede minister anførte vedrørende muligheden for at forevise skole-

film og kulturfilm, mener jeg, man kan opnå ved en passende lovgivning herom.

Så er der spørgsmålet om filmsvalgets frihed under bevillingssystemet. Jeg tror, det er så som så med denne frihed. Det er rigtigt, at loven af 1938 har tilstræbt at stille bevillingshaveren frit, men alle, der beskæftiger sig med biograftejerforhold, ved, at denne frihed er begrænset ved filmsudlejningsvirksomhedens opbygning, dens organisation og dens praksis. Begrænsningen er noget forskellig for de forskellige kategorier af film og måske forskellig fra provinsen til hovedstaden. Det kan vi komme nærmere ind på i udvalget. Men en vis begrænsning i filmsvalget eksisterer.

Man har hævdet, at bevillingssystemet, fordi biograftejererne fik økonomisk tryghed, medførte, at befolkningen skulle kunne nyde godt af bedre og smukkere teatre. Det passer ikke i dag. Vi har eksempler på teatre, der netop ikke bliver moderniseret, fordi bevillingshaveren under det herskende system ikke vil sætte penge i foretagendet til gavn for senere uvisse efterfølgere. Vore teatre som helhed er ikke bedre eller smukkere end udlandets, selv når hensyn tages til byggesituationens indflydelse. Man har også nævnt fordelene ved, at bevillingshaveren ved valget af film frit kan skabe sit teaters selvstændige fysiognomi. Det, mener jeg, han lige så godt kan gøre under den frie næring.

Hvis vi derfor i dag skulle opbygge en biograftejerordning på bar bund, tror jeg ikke, der kunne være tvivl om, at vi burde vælge den frie næring. Kun under frie forhold mener vi, at der vil være tilstrækkelig opfordring til kapitalejerne og til det private initiativ til at sætte ind for at skaffe gode og tidssvarende forhold i tilstrækkelig mange teatre. Vi har fjernet os fra det gamle hovedformål for filmslovgivningen: udelukkende at vise forædlende og opdragende film.

Som udviklingen er forløbet, må hovedvægten lægges på, at biograftejerforhold er et erhverv, omend med visse særtræk som følge af filmens betydning som kulturfaktor, og derfor anerkender vi filmcensurens nødvendighed og kan gå med til at opretholde særlige institutioner, der søger at højne filmsproduktionen og filmsimporten og dermed filmsudvælgelsen. Men det væsentlige er, at man lever af at levere en vare, af at

[Helga Pedersen.]

underholde og fornøje publikum, der betaler og er villig til at betale en passende pris herfor.

Man kunne spørge: Hvem er forresten dette publikum? I dag er det vel stort set hele den danske befolkning, og jeg tror ikke, den danske befolkning foretrækker at se ringere film, fordi vi i fremtiden eventuelt får fri næring, end de film, vi ser under bevillingssystemet. Hvorfor skulle den befolkning, som vi gennem barndom og ungdom søger at give den bedst mulige opdragelse og kulturelle påvirkning, slå kontra, når de bliver biografgængere?

Under tidligere drøftelser om biografnæringen har det altid været fremhævet, at biograffaget selv har været imod fri næring. I dag læser vi i fagbladene, at flere og flere røster rejser sig imod bevillingssystemet. Der er vel heller ingen tvivl om, at den kritik, der er fremkommet i dagspressen, tildels har været inspireret af fagfolk.

Hvis man overgår til fri næring, må biografteatrenes beskatningsforhold tages op til overvejelse, men synderlige indtægtstab for statskassen behøver vi næppe at frygte. De formål, filmsfonden støtter i dag, vil også i fremtiden, forsåvidt det er formål, der bør støttes, kunne støttes, selvom støtten ikke ydes fra en speciel kasse, der hedder filmsfonden.

Ved drøftelsen af spørgsmålet om, hvorvidt biografforevisning bør ske pr. bevilling eller pr. næringsbrev, vil det, som jeg ganske kort har været inde på, være nødvendigt også at kaste et blik på de forhold, hvorunder filmsudlejning sker; det sker i dag under fri næring, og det bør det også gøre i fremtiden. Men de aftaler, der eksisterer indenfor filmsudlejningsvæsenet, bør vi nok kigge nærmere på i udvalget.

Endelig vil jeg også gerne fremdrage dansk filmsproduktion; den har haft sine vanskeligheder, men har trods disse leveret værdifulde film. Jeg vil gerne for at undgå misforståelser sige, at mit parti stiller sig positivt overfor tanken om at yde støtte til dansk filmsproduktion. I hvilken form en sådan støtte eventuelt bør ydes i fremtiden, kan vi drøfte i det kommende udvalg.

Det vil ikke være let efter alle disse år at gå over til fri næring indenfor biografvæsenet; det vil mit parti gerne erkende,

og vi vil medvirke til, at der indføres overgangsbestemmelser, der på passende måde varetager de eksisterende bevillingshaveres interesser. Det er muligt, at visse varige begrænsninger i retten til at opnå næringsbevis til biograferhvervet bør indføres. Måske kunne nogen vejledning heri findes i den begrænsende bestemmelse, der findes i bevrerterlovens § 2, stk. 9, hvorefter man lægger vægt på de foreliggende oplysninger om pågældendes fortid og personlige forhold, lægger vægt på, at disse forhold ikke giver grund til at befrygte, at pågældende ved næringens drift vil tilsidesætte hensynet til — som det hedder — lovlighed, sædelighed og ædruelighed, altså en generel begrænsning i adgang til at opnå den pågældende næring. Men måske skal man hellere tage skridtet fuldtud og lade filmcensuren, den fri konkurrence og sundheden i den danske befolkning klare problemet om faren for, at underlødige og tarvelige film vinder udbredelse.

Hvad der er væsentligt for mit parti, er, at vi kommer væk fra bevillingssystemet, således at den borger, der ønsker at drive en biograf og har mod og midler hertil, får ret til at udøve den pågældende næring og ikke skal være afhængig af, om han udvælges af administrationen efter at have løbet fra Herodes til Pilatus og gjort sig gældende hos de forskellige myndigheder, kommune, filmsråd og justitsministeriet, der har med disse spørgsmål at gøre.

Vi finder, at det gældende system er en kedelig ordning, og vi synes, at tiden er inde til at overveje dets afskaffelse.

Steen: De ærede forslagsstillere har søgt at trænge deres ønsker og fremtidsplaner ind i et forslag, der ialt fylder 3½ linie; til gengæld indeholder forslaget jo også kun en opfordring til justitsministeren om inden 1. februar 1957 at fremsætte et lovforslag, som bryder med det hovedprincip, bevillingssystemet, der har dannet grundlag for lovgivningen vedrørende biografteatervæsenets ordning siden 1922.

Når man fra forslagsstillernes side tager sig sagen så let og affatter forslaget så kort, som det er tilfældet, rejser der sig i hvert fald for mit vedkommende naturligt en række spørgsmål, som jeg synes det tilkommer forslagsstillerne at besvare.

Jeg kunne fristes til indledningsvis at

[Steen.]

spørge: Sig mig, hvorfor har man ikke taget teatrene med? Når man nu forkaster bevillingssystemet — og gør det efter en lang og grundig overvejelse — tror jeg, det vil blive meget svært at opretholde en begrundelse for at bevare det med hensyn til teatrene. Jeg mener, at mange af de argumenter, der fremføres både for og imod bevillingssystemet, har betydelig vægt; men er bevillingssystemet een gang forkastet, så spørger jeg: Hvorfor skal teatrene da lades tilbage i trængslerne?

Og dernæst: Hvorfor stiller man ikke fra de to partiers side selv et forslag, som dækker de to partiers opfattelse og ønsker? Jeg er her forudseende og går ud fra, at man vil henvise til, at det er vanskeligt, når man ikke har administrationens hjælp til sin rådighed — og det erkender jeg. Man har jo nok fra forslagsstillernes side gjort sig nogle tanker om, at så helt ligetil var det ikke. Givet er det, at der må være visse overgangsbestemmelser; det har jeg forudsat at forslagsstillerne har regnet med, og det har jeg da også fået bekræftet af de to ordførere, der nu har haft ordet. Jeg vil imidlertid i denne forbindelse gøre opmærksom på, at der under venstreministeriet Knud Kristensen i januar 1947 blev nedsat en kommission med den opgave at foretage en gennemgang af den lovgivning, der på forskellig måde vedrører eller står i forbindelse med biografteatervæsenets ordning.

Venstres daværende formand, hr. Edvard Sørensen, påtog sig hvervet som kommissionens formand. Jeg tør med god samvittighed sige, at under det kommissionsarbejde havde de to partiers repræsentanter i kommissionen — som alle andre naturligtvis — adgang til al den bistand fra administrationens side, som de måtte ønske og have brug for. Hr. departementschef Boas i justitsministeriet var kommissionens næstformand.

Under kommissionsarbejdet blev tanken om bevillingssystemets ophævelse også fremført, men denne tanke blev ikke fastholdt; den blev under forhandlingerne meget hurtigt forladt. Forklaringen, der gives i kommissionsbetænkningen, er denne: at det ikke var muligt indenfor kommissionen at samle et flertal herom — og det er rigtigt; men det er jo også rigtigt, at det er tilladt

at afgive en mindretalsbetænkning. Man valgte derimod at arbejde med på det udkast til et lovforslag, der blev resultatet af kommissionens arbejde — et forslag, der findes optrykt i den i marts 1950 afgivne kommissionsbetænkning, som blev omdelt til tingets medlemmer. Det er et udkast til et forslag, hvis indhold er udtryk for imødekommethed overfor de forskellige synspunkter; men navnlig indeholder dette udkast en række bestemmelser, som de nu forslagstillende partiers repræsentanter under kommissionsarbejdet fremsatte, og som for dem på det tidspunkt var afgørende.

Se, med dette resultat af sit arbejde afgav kommissionen — som allerede bemærket — sin betænkning i marts 1950.

I de nærmest følgende år havde venstre og det konservative folkeparti regeringen, og de havde dermed alle forudsætninger for at udarbejde og for folketinget fremsætte det forslag, de måtte ønske — kommissionens eller et andet — men der skete intet, hvad der nok kan være grund til at undre sig over, når man fastholder — hvad jeg allerede har nævnt — at en række af de ændringer, kommissionsudkastet indeholder, var udtryk for ønsker fra forslagsstillernes side, andre foreslået med tilslutning fra venstres og de konservatives repræsentanter.

Nu vil jeg gerne have sagt: vi mener ikke, at nogen i dag behøver at føle sig bundet, hverken af standpunkter eller forslag som dem, jeg her i forbindelse med kommissionsbetænkningen har henvist til og har ønsket at henlede opmærksomheden på. Der er gået 6 år siden, og der sker jo stadig en udvikling, som enhver har både ret og pligt til at tage hensyn til, til at tage med i sine overvejelser.

Jeg tænker eksempelvis på, at ingen af os dengang forudså — vi tog det i hvert fald ikke med ind i vore betragtninger — hvad jeg i dag tror man skal regne med: at fjernsynet nu rykker ind i nogle hundrede danske hjem hver uge, et forhold, som utvivlsomt i den kommende tid vil få indflydelse på spørgsmålet om, hvor stort et behov for biografteatre der vil være, og på andre spørgsmål i samme forbindelse.

Jeg er enig med forslagsstillerne i, at det både er ønskeligt og rimeligt, at folketinget nu får en lejlighed til at beskæftige sig med forholdene vedrørende biografteatervæse-

[Steen.]

nets ordning og alle dets forskellige udløbere — jeg finder det så meget mere ønskeligt, som forholdet jo er det, at mange anser den nuværende ordning for at være lidet tilfredsstillende. Når jeg siger det sådan, føler jeg mig nogenlunde sikker på, at jeg ikke har sagt det for stærkt, og da de skiftende regeringer ikke på dette område har foretaget sig noget i de seks år, der siden er forløbet — ingen af dem har ønsket at sætte spørgsmålet på tingets dagsorden, i hvert fald har de ikke gjort det — vil vi meget gerne deltage i en drøftelse af hele problemet. Med hensyn til, under hvilken form dette rimeligst og naturligst kan ske, synes der jo nu at være fundet en løsning.

Jeg finder ikke — og har ikke på noget tidspunkt fundet — at det foreliggende forslag danner et rimeligt udgangspunkt. Der er jo en sammenhæng mellem bevillingssystem, filmsfondsafgift, de forskellige opgaver, der løses ved hjælp af dennes midler, og mange andre spørgsmål; men alt dette kan vi nærmere drøfte med hinanden under arbejdet i det udvalg, som jeg forstår der fra forskellig side er ønske om at få nedsat, et ønske, hvortil jeg kan slutte mig.

Alvida Larsen: Jeg kan på mit partis vegne udtale, at mit parti ikke har noget imod at rette en henstilling til justitsministeren om at fremsætte forslag til en ny lov om biografvæsenets ordning, idet vi mener, der på en række af biograflovens områder i dag tiltrænges ændringer og forbedringer. Men vi kan ikke uden videre give støtte til det foreliggende forslag til folketingsbeslutning, som er fremsat fra venstres og det konservative folkepartis side — et forslag, som går ud på at få en ny lov om biografvæsenets ordning, hvorved bevillingssystemet ophæves.

Der har gennem mange år været en stående debat netop om spørgsmålet: bevilling eller fri næring ved drift af biografer her i landet. Forskellige udvalg og kommissioner

har været nedsat, drøftelser har fundet sted, der har været arbejdet med disse problemer, og hidtil er disse drøftelser og kommissionsarbejder af forskellig art jo ikke endt med noget andet resultat, end at der har været flertal for bevillingssystemets opretholdelse. Den sidste betænkning om biografvæsenet udsendtes i 1950 som resultatet af et kommissionsarbejde, der havde stået på siden 1947; den pågældende kommission beskæftigede sig i meget høj grad — det fremgår af betænkningen — med spørgsmålet om bevilling kontra fri næring. Men heller ikke i denne kommission blev der enighed, og jeg er faldet over præcis det samme som det ærede medlem hr. Steen, nemlig dette forhold, at et flertal i kommissionen gik ind for bevillingssystemets opretholdelse med visse ændringer, således som det fremgår af det forslag til en ny lov, som kommissionen udarbejdede.

Det konservative folkeparti og venstres repræsentanter i kommissionen ses ikke at have stillet forslag om fri næring. De har udtalt deres ønske om noget sådant, men har ikke stillet forslag derom; de er — det udtaler de direkte — gået ind for flertallets forslag til en ny lov, som bevarer bevillingssystemet. Derfor finder jeg det noget mærkværdigt og lidt usagligt, at de to partier i dag stiller forslag om, at justitsministeren skal fremsætte et lovforslag, som indeholder netop det, der indtil 1950 ikke var flertal for, som der vel næppe heller vil kunne opnås flertal for nu, og som de to partier simpelthen ikke engang stillede forslag om dengang.

Havde man stillet forslag til folketingsbeslutning om at få den nugældende lov taget op til en almindelig revision, ville mit parti gerne have støttet og stemt for et sådant forslag. Men det forslag til folketingsbeslutning, som foreligger her, kan vi ikke stemme for — ikke med den ordlyd, forslagsstillerne har givet det.

Jeg har med disse bemærkninger ikke på nogen måde ville give udtryk for, at mit parti finder det nugældende bevillingssystem

[Alvilda Larsen.]

ufejlbarligt, ej heller at det er det helt ideelle. Det synes vi absolut ikke det er. Bevillingssystemet har mange uheldige sider, bl. a. finder jeg det noget trist, at en biografbevilling, uden at driften af en biograf dermed er sikret, synes at være en af de få muligheder, der er givet ofte store, gode, danske kunstnere for at eksistere, når de ikke længere kan optræde — at bevillingen således benyttes som en slags pensionsordning for disse mennesker. Bevillingssystemet sikrer heller ikke på anden måde, at der opnås det, der egentlig var formålet med bevillingen. Hvor bevillingen gives til en enkelt person, gives den jo netop til en person med bestemte kvalifikationer. Den gives altså til en bestemt person, og rigtigheden af en udvælgelse som den, vi oplever nu, henimod at gøre bevillingen arvelig, automatisk at lade den gå over til en enke eller andre familiemedlemmer, synes ikke umiddelbart indlysende for os. Her kan der med rette rejses tvivl om hensigten med bevillingen og systemets berettigelse.

Jeg kunne anføre yderligere svagheder, som vi synes der er ved bevillingssystemet; det skal jeg ikke gå nærmere ind på i dag; men stiller vi venstres og de konservatives forslag — altså et forslag, som i virkeligheden går ud på fri næring — op imod bevillingssystemet, må jeg sige, at da foretrækker vi bevillingssystemet. Nu sagde den ærede ordfører for det konservative folkeparti, fru Hanne Budtz, ganske vist, at forslagsstillerne ikke i forslaget siger noget om fri næring. Nej, det er rigtigt nok, det står der ikke noget om, men der står noget om bevillingssystemets ophævelse, og det fremgik af det ærede medlems bemærkninger, at hun ikke syntes om bevillinger til kommuner og landsorganisationer, og andre organisationer synes det ærede medlem heller ikke om; der blev faktisk ikke meget andet tilbage end netop fri næring, og det er jo også dette, den ærede ordførers partifæller i kommissionen har fremsat ønske om. Den fri næring ønskes indført på dette område under henvisning til, at filmsfremvisning må betragtes som et erhverv, der kan sidestilles med andre erhverv henhørende under forlystelsesbranchen. Dette synspunkt kan vi ikke anerkende. Vi er her enige med andre, der peger på filmens betydningsfulde

kulturfunktion i vort samfund, noget, som på afgørende måde adskiller biografteatervirksomhed fra almindelig næringsvirksomhed.

Med fri næringsvirksomhed på dette samfundsmæssigt vigtige område — for det er filmsområdet i dag — kan man ikke få den tilstrækkelig kulturelt indstillede og interesserede ledelse af biograferne, som man må have, hvis man vil opretholde et lødigt filmniveau; det sikrer bevillingssystemet efter vor mening trods alt i højere Grad end fri næring. Vi kan ikke gå ud fra, at hvis enhver kan få lov til at nedsætte sig som biograf ejer, vil de, der så gør det, netop være biograf ejere for at udnytte filmens tekniske muligheder til højnelse af dansk kultur og folkeoplysning. Det vil kun være få, hvis overhovedet nogen, der vil gøre det med det formål. Jeg tror ikke, de fleste vil have det i tankerne, nej, de fleste vil kun tænke på at tjene mest muligt.

Filmen er af stor kulturel og samfundsnyttig betydning, og jeg mener ikke, at den kan stilles til fri udnyttelse for enkeltpersoner. Det lyder så smukt med fri næring, dette at sikre den enkeltes ret på dette område, men kendsgerningerne viser dog, at denne enkelte med denne frie ret til biografvirksomhed jo slet ikke er fri, slet ikke er uafhængig. Man er slet ikke sin egen herre, når det kommer til stykket. En ny biograf samt filmsfremstilling og filmsfremvisning og alt, hvad der hører med til dette område, kræver så store kapitalinvesteringer — og det er da også indrømmet af forslagsstillerne — at det bliver få eller næsten ingen, der er i stand til at udnytte retten, som der tales så meget om. Nej, det vil hurtigt blive ikke enkeltpersoner, men selskaber. Det bliver i første række måske nok danske selskaber, men dernæst bliver det udenlandske selskaber, der får hals- og håndret over biografdriften. Den frie næring vil ikke blive en ret for enkeltpersoner, men en ret til dannelse af filmsfremvisningsmonopoler, i virkeligheden en ret for monopolerne til stor fortjeneste. Det har vi bevis for, og jeg vil også her henvide til Sverige.

I Sverige har man i virkeligheden haft den frie næring, og hvordan ser det så ud der? Tager vi en by som Stockholm, så fandtes der der i 1948 99 biografer, en biograf for hver 6 972 indbyggere. Af disse 99

[Alvilda Larsen.]

biografer i Stockholm ejes de 62 af aktieselskaber — 62 ejes af aktieselskaber — 5 ejes af militæret og 1 af Stockholms borgerskole. De resterende 31 ejes af 21 enkeltpersoner. Af de 62 biografer, der ejes af aktieselskaber, ejer Svensk Filmindustri A/B 15, Sandrew-Biograferne A/B 13 og Ri-Teatrarna 12. Om det sidste selskab, Ri-Teatrarna, som ejer 12 biografer i Stockholm, oplyses det, at det kun kunne klare sig ved i de første år at være stærkt afhængig af 2 store amerikanske filmsselskaber. Jeg vil derfor gerne spørge: Hvor meget fri næring er der i dette forhold?

Vi ser, at udviklingen på dette område så afgjort går i en bestemt retning. Det ser man i Sverige. I 1936 udgjorde blandt biografefjerne enkeltpersoner 62 pct., i 1948 udgjorde enkeltpersoner imidlertid kun 44 pct. Og det er ikke kun i Sverige, vi ser det. Vi ser det samme gøre sig gældende i et land som Schweiz, der har fri næring. 95 pct. af biograferne i Schweiz ejes af private personer, og alligevel kan vi ikke sige, at branchen er fri. I Schweiz ser vi nemlig, at filmsudlejerne og biografefjerne har indgået en bestemt aftale, nemlig den, at de to parter i fællesskab bestemmer, hvornår og hvorvidt nye ejere kan godkendes som indehavere af biografer. Disse to filmsorganisationer i Schweiz driver altså i virkeligheden en monopolpræget politik, som intet som helst har at gøre med fri næring.

Der kan således efter min mening slet ikke ses noget efterfølgelsesværdigt i den såkaldte frie næring, hverken i Sverige eller i Schweiz.

Forslagsstillerne har ikke her i dag bestridt faren for udenlandsk kapitals indflydelse på dette område, men, siger de, det kan vi dog hindre med nogle rigtige og gode bestemmelser i en eventuel ny lov. Jeg har den opfattelse, at selv forbud mod monopoler af denne art i virkeligheden ikke kan garantere mod omgåelse; for så vidt er jeg enig med forslagsstillerne, men jeg synes alligevel, at argumentationen halter. Man siger: nuvel, omgås eventuelle bestemmelser, så har vi domstolene, dem har vi tillid til, og så kan vi give dem, der omgår loven, en straf. Jeg synes, det er en forkert vej at gå. Jeg synes, det ville være bedre at gå den lige, direkte vej, nemlig den, som bort-

tager grundlaget for private monopolars beherskelse af filmsforevisning og filmsproduktion, og i stedet for skabe de samfundsorganer, der tillægges beføjelse til at sikre, at filmens muligheder i størst muligt omfang kommer befolkningen tilgode. Jeg tror nok, vi efter alt det, jeg her har nævnt, må foretrække bevillingssystemet, men som jeg begyndte med at sige, har vi den opfattelse, at ikke alt er, som det bør være med det nuværende bevillingssystem; vi kan tænke os en hel del ændringer.

I den forbindelse kan jeg henvise til forholdene i Norge, som også blev nævnt af justitsministeren her i dag. Jeg har af betænkningen angående biografvæsenet set, hvordan udviklingen har formet sig i Norge, og jeg vil gerne udtale, at vi har sympati for den norske ordning med et kommunalt bevillingssystem. Da man i sin tid indførte dette system i Norge, havde man en lignende debat, som vi nu har her. Der blev fremført kritik af, at kommunerne kunne drive biografer; man havde absolut den opfattelse, som også er gjort gældende her i dag, at private egner sig bedst til at drive biografer; på den anden side stod det modsatte synspunkt, at man ved kommunal drift kunne sikre sig virkelig gode og lødige film, og at man af biografernes overskud kunne tilgodese andre udmærkede, kulturelle formål. Denne diskussion er nu helt overstået i Norge, og man er fra alle sider enig om, at systemet med kommunal drift og med, at overskuddet i stor udstrækning går til andre kulturelle formål, er det bedste. Jeg har den opfattelse, at systemet med kommunal drift af biografer, hvor overskuddet går til kulturelle formål, er et udmærket system, hvis indførelse her i vort land vi godt kunne drøfte. Lad mig nævne et eksempel her fra Danmark på en kommunal biograf, nemlig i Odense; denne biografers overskud går til at dække noget af underskuddet ved Odense teater. Jeg synes, en sådan ordning er ønskværdig, og skal på mit partis vegne udtale, at vi har sympati for kommunal drift af biografteatrene.

Jeg skal slutte med at sige, at vi ikke har noget imod, at et udvalg tager disse problemer op til undersøgelse med det formål at udarbejde forslag til en ny biograflov hurtigst muligt; men vi kan ikke stemme for

[Alvilda Larsen.]

det forslag, som forslagsstillerne på venstres og de konservatives vegne har fremsat med opfordring til justitsministeren om at fremsætte et forslag, der medfører, at bevillingssystemet ophæves.

J. M. Pedersen: Jeg vil gerne takke forslagsstillerne for det initiativ, de har taget ved fremsættelsen af dette forslag, som giver mulighed for en drøftelse af biografvæsenet, der i mange år har været genstand for stærk diskussion, en diskussion, som har drejet sig om priser, om afgifter, om censur, om bevillingssystemet, om næringsfrihed o. s. v. De udtalelser, der er fremsat, allerede før jeg kom her op på talerstolen, tyder på, at der er stemning for, at der skal nedsættes et udvalg til behandling af forslaget, og da mit parti som sædvanlig ikke bliver repræsenteret i udvalget, vil jeg gerne pege på forskellige problemer, som vi mener man må se på i udvalget. Når vi så ser resultatet af udvalgets arbejde, vil vi tage stilling til det endelige forslag.

Der har gennem årene været forskellige udenlandske film af høj kvalitet, som vi ikke har fået lejlighed til at se her i landet, og vi har oplevet, at mange har taget rejsen til Sverige eller Tyskland for at se disse film. Det er dyrt, og det kan kun lade sig gøre for dem, der bor i nærheden af landegrænserne. Hvorfor kommer disse film ikke her til landet? Er det censuren, eller er det, som man ofte ser fremført, de danske billetpriser, der er for lave? Eller er det skatterne, der er for høje?

Det hævdes af og til fra bevillingshavernes side, at det er en dårlig forretning at drive biograf. Jeg kan ikke udtale mig om, hvorvidt dette er rigtigt, eller om, hvorvidt biografefjerne ikke har råd til at indføre disse gode film fra udlandet. Jeg forstår bare ikke, hvorfor der så er så stor interesse for at erhverve disse bevillinger. Jeg kan forstå, at arvingerne efter en bevillingshaver, som ejer den ejendom, hvori biografen er, gerne vil overtage den; men at fremmede, der må købe biografen, er så ivrige efter det, forstår jeg ikke, dersom det virkelig er en dårlig forretning at drive biograf. Biografbevillinger bør ikke gives til socialdemokratiske foreninger, f. eks. Arbejdernes Oplysningsforbund. Vi har også hørt tale om,

at socialdemokratiske styrede kommuner har fået bevilling, og fornylig så vi også, at bevægelsen Dansk Arbejde var interesseret i at få en biografbevilling, og rygterne siger, at der er udsigt til, at de får det. At give bevillinger til sådanne planøkonomiske organisationer, så at de kan benytte biograferne til deres agitation, er efter min mening uheldigt.

Beskatningens urimelige højde — den blev i marts 1955 forhøjet fra $\frac{3}{8}$ til $\frac{5}{11}$ af billetprisen — har givet os den tvivlsomme ære at være verdensrekordindehaver med hensyn til høje skatter. For at kunne tage stilling til dette er det imidlertid nødvendigt med nogle oplysninger og undersøgelser. Biografteater er den billigste form for teater. Den bliver benyttet af næsten alle, og den giver folk med små indtægter lejlighed til på en billig måde at opleve fremmede landes og folkeslags store digtere og forfattere. Udenlandske film gør det også lettere for nutidens børn at tilegne sig udtalen af fremmede sprog. Når man betænker, hvilken betydning filmen verden over har som kulturfaktor, og den uhyre udvikling, den i de senere år er undergået, vil man forstå, at biografloven af 1938 trænger til en snarlig revision. Der blev efter krigen nedsat et større udvalg, som skulle fremkomme med lovforslag til regering og rigsdag, men på grund af altfor divergerende meninger indenfor udvalgets rækker blev hele historien henlagt. Fra mange sider mener man med fuld føje, at tiden er inde til at skabe roligere forhold indenfor denne vigtige kulturfaktor.

Skal man give biografnæringen fri? Ja, jeg ved, der er uenighed om dette spørgsmål indenfor biografefjernes rækker, og man kan selvfølgelig ikke se bort fra, at en sådan ordning vil volde visse vanskeligheder. Det forstår man, når man kaster blikket på Sverige, hvor der netop er fri næring. Her har nemlig mange af produktionsselskaberne og de store udenlandske udlejningsselskaber kontrol over en hel række biografteatre til stor skade for landets enkelte biografefjere. Dette spørgsmål må imidlertid kunne løses ved at forbyde storfilmsproducenterne og navnlig de udenlandske storleverandører af film at drive mere end en enkelt biograf her i landet, eller måske skal de slet ingen kunne drive.

[J. M. Pedersen.]

At man er kommet ind på spørgsmålet om fri næring for biografdrift, er såre naturligt, når man har været vidne til al den vilkårlighed, der i de senere år har givet sig udslag ved uddeling af biografbevillinger. I denne branche burde fagkundskaben og sagkundskaben være aldeles afgørende, og det er da kun naturligt, at raseriet i befolkningen har givet sig spontane udtryk, når man har overværet, at en søn, der i mange år har ledet biografteatret i familiens ejendom sammen med sin fader, ganske roligt med et pennestrøg er blevet forbigået, uanset at han var arving til biografteatret med inventar og maskiner, og at han var fuldtud kvalificeret til at gå i sin hæderlige og dygtige faders fodspor. Sådan noget skaber bitterhed, og jeg finder det forståeligt, at en nylig afdød biografefjer i en by her i nærheden af København i sit testamente havde indføjet, at der ikke mere skulle drives biograf i familiens ejendom, hvis hans søn, der absolut var kvalificeret som leder af teatret, ikke fik bevillingen efter faderens død.

Om filmcensuren kan der siges både for og imod, men så længe man tillader børn at se teaterforestillinger, hvor der sandelig ikke er lagt fingre imellem i skildringen af dramatikken mellem ægtefolk og i skildringen af erotiske forhold, samt tillader børn at se nøgne piger rundt omkring i cirkus-, varieté- og forlystelsesetablissementer, må man finde, at filmcensuren ofte farer for ensidigt frem.

Jeg talte i går med en biografefjer, som om dette spørgsmål sagde til mig: helt undvære filmcensuren synes jeg ikke man kan, idet altfor mange ville falde for fristelsen til at skæve til pengekasen, for det er jo en sørgelig kendsgerning, at de gode, kunstneriske film altfor ofte køres for halveller kvarttomme huse, medens revolverfilm, bloddryppende kriminalfilm samt dristige erotiske film altid er sikre på økonomisk succes.

Jeg ved ikke, om den højtærede justitsminister er tilstrækkeligt informeret om de mange ulovlige foreningsforestillinger og børneforestillinger i kirketiden, der finder sted rundt om i landet til stor skade for de lovlydige biografefjere. Man kan påvise til-

fælde, hvor man blot behøver en times tid i forvejen at henvende sig til billetkassen for at blive indskrevet som medlem og derefter senere kan afhente så mange billetter, man ønsker, altså uden at betale forlystelsesafgift og uden at betale alle de andre afgifter til staten m. v., som er pålagt bevillingsindehaverne.

Bevillingshaveren betaler som bekendt et stort beløb, det kan komme helt op på 80 pct. af nettoindtægten, til filmsfonden, og da filmsfondens midler for en stor del anvendes til fordel for det levende teater, der ikke betaler forlystelsesafgift, er det naturligt, at biograflederen ofte er forundret over, at man på teatret opfører kassestykker, der er af en sådan karakter, at det ikke ville være ham tilladt at gengive disse scener på film for et mindreårigt publikum.

Som sagt, man forstår de danske biografefjeres bekymring for fremtiden, når de ikke alene har de mindste biografbilletpriser, men også den højeste forlystelsesafgift i verden og så tilmed er afskåret fra at fremføre de nyeste filmsværker, skønt deres teater er forsynet med alle de dertil nødvendige installationer. En god film er den mindre-bemidlede største fornøjelse i dette land.

Jeg har peget på forskellige ting, som bedes undersøgt og taget hensyn til. Mit partis principielle stilling er den, at vi kan gå ind for indførelse af fri næring, at det er det rigtige og i overensstemmelse med grundlovens § 77, hvilken paragraf også kræver censuren fjernet. Den nuværende biograflovs § 20 kræver censur af levende billeders fremvisning. Hvordan denne censur skal afskaffes, må nøjere overvejes. Den er jo forlængst af staten selv blevet ophævet i fjernsynet, der viser levende billeder, uden at disse i forvejen er blevet censureret. Det så vi i hvert fald tydeligt så sent som i aftes. Der er heller ingen censur af bøger eller kulørte hæfter. At der kræves borgerkab for at drive biograf ligesom til handel, industri, håndværk, restaurationsdrift o.s.v., er ligetil, men må efter vor formening også være tilstrækkeligt.

Vi håber, at den højtærede justitsminister vil modtage opfordringen om allerede i denne samling at nedsætte et udvalg med den opgave at udarbejde et forslag, der kan være klar til fremsættelse i næste folketingsår.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Da vi jo nu er enige om, at de mange tvivls-spørgsmål, der er rejst i forbindelse med dette forslag, skal drøftes nærmere i et udvalg, skal jeg indskrænke mig til at gøre nogle ganske få bemærkninger, som jeg finder at de tidligere fremsatte udtalelser må give anledning til.

Jeg forstod, at både det ærede medlem fru Hanne Budtz og det ærede medlem frk. Helga Pedersen var klar over, at navnlig spørgsmålet om overgangsbestemmelser for de nuværende bevillingshavere og problemet om filmsfondens fremtid var spørgsmål, som havde en meget væsentlig betydning, og som det var nødvendigt meget nøje at overveje.

Det ærede medlem fru Hanne Budtz fremsatte en bemærkning, som nødvendig-gør en kommentar fra min side. Det ærede medlem talte i forbindelse med problemet om arveret på dette felt om min iøvrigt kendte negative indstilling til arveretten. Ja, ja, ja, lad det nu være. Her drejer det sig om arveret til noget ganske specielt, noget, der ikke er egnet til at være genstand for arveret, nemlig en på åremål givne bevilling, og enten man har en negativ eller positiv indstilling til arveretten i almindelig-hed, forekommer det mig helt fortvivlet at blande dette principielle syn ind i det spørgs-mål, vi her behandler. Man må også huske, at det her drejer sig om en bevilling til et monopol.

Endelig vil jeg gerne spørge det ærede medlem, om hun nu er så sikker på, at det kan lykkes ved en ændring af loven at skabe den fri konkurrence, der giver de branche-kyndige folk chancen. Jeg er ikke så sikker på det. Jeg tror, at når forholdene her i landet bliver normale, bliver det de kapital-stærke folk, der får chancen.

Det ærede medlem frk. Helga Pedersen fremsatte en bemærkning, som jeg er meget ked af. Det ærede medlem talte om mulig-heden for politisk misbrug. Den bemær-ning synes jeg ærlig talt at det ærede medlem skulle have sparet sig. Den gør sig natur-ligvis i en del af den i øjeblikket mørklagte presse, men jeg vil bede det ærede medlem om, når hun nu har sagt det, lidt nærmere at forklare, hvad der menes med politisk misbrug, og jeg vil navnlig være meget

interesseret i at få at vide, om jeg i min administration af loven eller ved tildeling af bevillinger efter det ærede medlems op-fattelse har gjort mig skyldig i politisk misbrug. For sjov vil jeg naturligvis også gerne vide, om det ærede medlem selv har gjort sig skyldig i det i sin tid.

Til det ærede medlem hr. J. M. Pedersen vil jeg gerne sige, at det er for billigt i almin-delighed at tale om vilkårlighed. Det ærede medlem aner ikke, hvad der går forud, inden man når frem til meddelelse af tilsagn om en biografbevilling. En blot og bar gentagelse af udtrykket „bevillingslotteri“ gør ikke indtryk på mig.

Endelig vil jeg gøre den enkelte bemær-ning til det ærede medlem frk. Helga Peder-sen, at jeg tror, at det ærede medlem over-driver, når hun taler om biograftejerens ulyst til at placere kapital i biografen. Forholdet er nemlig dette, at når den pågældende falder fra, er boets stilling ganske overor-dentlig stærk. Jeg mener ikke at have op-levet noget tilfælde, hvor boets økonomiske interesser ikke i særdeles høj grad er blevet tilgodeset.

Ordføreren for forslagsstillerne (Hanne Budtz): Jeg kan udtale min tilfredshed med mange af de bemærkninger, der er faldet i dag, og med, at vi nu får lejlighed til at drøfte sagen nærmere i et udvalg.

Det ærede medlem hr. Kolbjørn Rejste spørgsmålet om, hvorvidt Folkeligt Oplys-ningsforbund på noget tidspunkt har søgt biografbevilling. Jeg er ikke i stand til at besvare spørgsmålet med sikkerhed, men jeg vil gerne pointere, at de udtalelser, jeg kom med, ikke var udtryk for beklagelse over, at FOF af den ene eller den anden grund ikke har nogen bevilling, for når jeg ikke synes, det er rigtigt, at AOF har en bevilling, kan jeg naturligvis heller ikke synes, at det var rigtigt, om FOF havde det. Jeg udtalte udtrykkeligt i forbindelse med spørgsmålet om, hvilke kommuner der har biografbevilling, at mig bekendt var det socialdemokratiske kommuner, der havde det. Jeg forstår nu, at der har været i alt fald en enkelt ikke-socialdemokratisk kom-mune iblandt dem, men det store flertal af de sytten kommuner, der driver biograf, er socialdemokratiske kommuner. Iøvrigt kon-

[Hanne Budtz.]

staterer jeg med tilfredshed, at det ærede medlem vil være med til en velvillig udvalgsbehandling af forslaget.

De bemærkninger, det ærede medlem frk. Helga Pedersen fremkom med, kan jeg naturligvis ganske tilslutte mig. Hvad angår de af det ærede medlem hr. Steen fremsatte bemærkninger, var det jo så heldigt, at de spørgsmål, det ærede medlem rejste, blev besvaret af det ærede medlem selv, således spørgsmålet om, hvorfor forslagsstillerne til det foreliggende forslag til folketingsbeslutning ikke selv har fremsat et lovforslag på dette område. Vi er ganske rigtigt klar over, at der er meget store tekniske vanskeligheder derved, vanskeligheder ved overgangsordningen o. s. v. Jeg er sikker på, at det ærede medlem frk. Helga Pedersen vil tage sig af de øvrige spørgsmål fra det ærede medlem hr. Steen: om teaterkommissionen og om den tidligere venstre-konservative regering. Jeg konstaterer med tilfredshed, at det ærede medlem brugte det udtryk, at den nuværende ordning er lidet tilfredsstillende; der skulle altså være håb om, at vi under et udvalgsarbejde kan komme frem til et resultat i den retning, vi ønsker.

Det ærede medlem fru Alvilda Larsen ville også gerne have en ny biograflov, men rigtignok efter andre retningslinier end dem, vi ønsker lagt til grund. Den ærede ordfører for retsforbundet, hr. J. M. Pedersen, var enig i, at der må indføres en friere ordning, og det ærede medlem gik ind for helt fri næring på dette område.

Til den højtærede justitsminister vil jeg sige, at jeg er ganske klar over vanskeligheden ved at fastlægge overgangsbestemmelserne. De andre spørgsmål kan vi drøfte. Jeg tror, ministeren misforstod mine bemærkninger om arveretten. Jeg er ganske enig med ministeren i, at der under det nugældende system ikke er lovhjælp for, at en bevilling kan arves. Jeg talte om en eventuel fremtidig ordning, og jeg mener, at spørgsmålet om en sådan arveret indeholder et argument for ophævelse af bevillingssystemet. Den højtærede minister spurgte, hvorledes det vil gå i fremtiden med hensyn til den frie konkurrence og kapitaldannelsen, og om det ikke bliver de kapitalstærke folk, der kommer til at dominere. Det er ikke så let at svare på, men måske kan vi under

udvalgsarbejdet prøve at overskue disse problemer.

Helga Pedersen: Jeg synes i og for sig, det er berettiget, når det ærede medlem hr. Steen undrer sig lidt over, at man ikke fra mit partis side for år tilbage er gået videre med de betragtninger, der blev fremsat i betænkningen af 1950. Forklaringen er i og for sig meget ligetil. Jeg havde en anden plan vedrørende den fremgangsmåde, jeg mente, man burde følge. For det første synes jeg, at en stor betænkning og en undersøgelse, der har været gennem en årrække, ligesom bør lagres lidt, før man tager fat på den. For det andet er det, som det ærede medlem fremhævede, således, at venstres repræsentant i den pågældende kommission ikke gik ind for den frie næring med den varme, som jeg kunne have ønsket mig, men kom alene med en særudtalelse og netop ikke med det udkast til et lovforslag, som jeg måske havde syntes var det rimelige. Men lad nu det være. Jeg mente, man skulle gå den vej først at forsøge at indføre fri næring på teatervæsenets område. Forsåvidt kunne man sige, at man lige så godt i det udvalg, der nu skal behandle dette spørgsmål, kunne behandle også spørgsmålet om teaternæringen, men vi har nu fundet det rimeligst at drøfte biografspørgsmålet først. Det er i få ord forklaringen på min holdning i denne sag hidtil.

Jeg er iøvrigt enig i det, som det ærede medlem hr. Steen var inde på, at byggesituationen har været og måske også er til hinder for, at man med det samme kan indføre et system med fri næring; men alt det kan vi jo komme ind på i udvalget.

Jeg mærkede mig også med interesse den betragtning, der blev fremsat om fjernsynets betydning for filmsforevisningen. Jeg minder om, at i Amerika er det, såvidt jeg husker fra de oplysninger, der har foreligget, gået sådan, at besøget i biografteatrene sank som følge af fjernsynets fremkomst, men efter nogen tids forløb steg det igen trods fjernsynets udbredelse. Herom kan vi måske få nærmere oplysninger i udvalget.

Det overraskede mig egentlig, at den højtærede minister pludselig var så mistænksom overfor mig; han burde kende mig så godt, at han vidste, at jeg ikke uden videre beskylder folk for at have øvet politisk

[**Helga Pedersen.**]

misbrug. Det gjorde jeg da heller ikke; jeg sagde, at „bevillingssystemet åbner mulighed for politisk misbrug“. Det behøver jeg ikke engang at begrunde nærmere, for det er da klart, at hvis man virkelig vil misbruge bevillingssystemet, kan man gøre det politisk.

Hvad angår spørgsmålet om biografefjernes ulyst til at placere kapital i deres biograf, fremhævede ministeren den situation, som et bo efter en biografefjer er i. Jeg er enig med ministeren i, at boets stilling er meget stærk. Når jeg talte om biografefjernes ulyst til at placere kapital i deres biograf, tænkte jeg på et konkret eksempel, der har været fremhævet i biograffolkenes fagblad, hvor den pågældende biografefjer har hævdet, at han ikke har synderlig lyst til at forbedre sit biografteater under de omstændigheder, som foreligger nu. At den pågældende biografefjer hører til dem, der er imod bevillingssystemet, behøver jeg jo ikke at fortælle.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Ordføreren for forslagsstillerne (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde. Udvalget angående forslag til lov om ændringer i borgerlig straffelov (om løsladelse på prøve m. v.) har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om foranstaltninger vedrørende blinde og stærkt svagsynede har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at det ærede medlem hr. **Aksel Møller** ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om skat til staten af indkomst, formue og kapitalvin-

ding m. fl. lovforslag. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for **Aksel Møller** har vedkommende gruppe udpeget **Foss**, som herefter er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 11. april, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Spørgsmål til ministrene.*

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til folketingsbeslutning om at opfordre justitsministeren til at fremsætte forslag til en ny lov om biografvæsenets ordning [af **Hanne Budtz** m. fl.].

Mødet hævet kl. 15⁵⁸.

84. møde.

Onsdag den 11. april kl. 13.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af **Svend Jørgensen** til forsvarsministeren:

„Kan de værnepligtige på Bornholm forvente at få en orlovsrejse i stedet for den af strejken forhindrede påskeorlov?“

Svend Jørgensen: På grund af sømandsstrejken blev det værnepligtige mandskab på Bornholm forhindret i at få sin påskeorlov. Det var selvfølgelig en stor skuffelse for soldaterne, ligesom det også var det for de hjem, hvor man ventede en søn hjem i påsken. Flere forældre har i den anledning henvendt sig til mig og forespurgt, om der er mulighed for, at soldaterne vil kunne få påskeorloven erstattet med en anden orlov, når forholdene igen bliver normale, og om de så kan påregne fri rejse ved denne lejlighed.